

մադրուած են թուրք տիրապետութեան մեծագոյն մասին մէջ գտնուող Հայերը ջնջելու Սպարտիկ Համախառն մակերայած կոտորածներուն առթիւ երբ 100.000 անձինք սպաննուեցան, այս երկիրը (Անգլիա) զիստ ւոյնները ստիպելու համար 80.000 սղերին հաւաքեց: Կը յուսացուի որ նոյն իսկ ներկայ պատերազմին հետեւնապիսի մէջ, երբ երկրին գրաւման կարողութեան վրայ տնտեսական պահանջներ կան, նոյնչափ մեծկուկ գումար մը կը հանգանակուի: Վասն զի Հայերու այս ներկայ կոտորածը հաւանորէն սեւ երկրի մէջ կամ սեւ ցեղի վրայ պատմութեան մէջ յիշատակուած կոտորածներէն ամենամեծն է եղած: (Բուսն ծափեր):

Առկէ յետոյ կարգացուեցան բազմակարգութեան համար ներդրութիւն խնդրող և համակրութիւն յայտնող նամակներ:

Առաջինը Անգլիոյ նախկին նախարարապետ Մըստըր Պարթուրէն էր որ կը գրէր: «Ներկայ պատերազմի բոլոր դարձուրանքներուն մէջ չեմ կարծեր որ բան մը գտնուի աւելի դուրսուրելի քան այն վարձուքը որով թուրք կառավարութիւնը կը վարուի թշուառ Հայոց հետ: Կառավարութիւն մը որ կը պնդէ թէ ինք յառաջդիմութիւն և բարենորոգում կը ներկայացնէ: Քանի որ աջակցութեան համար բոլորովին Գերմանացիներէ կախում ունին, Գերմանացիներն անշուշտ կրնան, եթէ փափաքին, արշափ ամօթալի վիճակի մը համար հարկ կգա՞նք ընել: »

Բանթըրլըրի Սըքսթիսկոպուր հիւանդ բլլողով հանդերձ կը գրէր: «Սեղի համար ստակալ գէպքերը բարձրաձայն կողագրակին: Բացորոշապէս անկարելի է չափազանցել անոնց ծանրութիւնը և անտեսել այս կոտորածներէն սպառնողներուն պէտքերը: Ժողովուրդ մը բնաջնջ ընելու և կործանելու համար ի գործ դրուած այս փորձին համամանը գրեթէ ոչ մի ժամանակ ներկայացուցած չէ պատմութիւնը: Թէ՛ Ստուժոյ առջև և թէ՛ մարդոց առջև ատոր ուղղակի թէ անուղղակի պատճառ եղողներուն պատասխանատուութիւնը արդարև ահագին է: »

Նմանապէս համակրութեան ազդու նամակ մը գրեց Եր Տոքթըրին. կրամ (Dr. Ingram), Լոնտոնի խիստ սիրուած եպիսկոպոսը, որու քարոզները ու հրապարակախօսութիւնները շատ իմաստալից և պերճ են: Ըսած էր որ թէ և հետո տեղ մը ըզբաղուած է, համակիր է ժողովի նըպատակին և զինք թող ներկայ համարին: Նամակներ կարգացուեցան նաև Մըստըր Աքթիթ նախարարապետէն և Լորտ Բըրքլենէն:

(Նարոնակելի)

ՀԱՅԵՐԸ ԹԻՒՐԿԻԱԻ ՄԷ

Հոկտ. 25ին կը հաղորդեն Լոնտոնէն:

Բիւրքրի հեռագրական դուրակալութեան մէկ մասնաւոր թղթակիցը «ը Միջերկրականի զօրաբանակի կեդրոնաւայրը կը գտնուի, Թիւրքերի գործած վայրագութիւնների մասին Հայ պատերազմական գերիի մը պատմութիւնը հեռագրած է հոկտեմբեր 24ին:

Այս Հայը, վերաւորուելէ յետոյ իր բնակավայր Զիլէի մէջ, որ Միւսիկի հիւսիսարևմտեան կողմը կը գտնուի, վերադարձին ներկայ գրանուեցաւ Միւսիկի Սալիսի շարժարանքի առաջնին, որ ձիւ մը պէս ոտքերը պայտելէ յետոյ աքսորած էին Թիւրքերը: Վալին յայտարարած էր որ այս եպիսկոպոսը Հայերի պատրիարքը լինելով, անկարելի էր թողնալ որ ոտաբազակ երթայ:

Երբ վկան հասաւ Զիլէ, իշխանութիւնները զրազած էին 25.000 անձեր բանտարկելու: Այդ մարդեր յետոյ խմբով դաշտը տարուեցան և բոլորը իրար հետ կապուած կոտորուեցան այնտեղ: Կիները և տղայները բոց դաշտին մէջ անօթութեան և ցուրտի վտանգին ենթարկուեցան: շատ ցերեկներ և գիշերներ այսպէս անցուցին, մինչև որ այլևս կը կարճէր թէ մահմանականութիւնը ընդունելու յոժար էին: Բայց ամէնքն ալ մերժած լինելով, մայրերը սուին: Ների ծայրն անցուեցան իրենց դատակների աչքին առջև և այս վերջինները յետոյ ծախուեցան:

Պատմողը և իր եղբայրը իրիւ մահմանական միացան թիւրքական բանակին և զրկուեցան էնկիւրի: Իրենց ճանապարհին վրայ ամենուրեք անոնք հանգիպեցան պահետի զինուորների որ Հայերը կը կոտորէին:

Էնկիւրիի մէջ նոյն ջարդերը գործուեցան ինչ որ Զիլէի մէջ: Թիւրքերը, սուինները բարձրացուցած, յարձակեցան 800 Հայերէ բազկացած խմբի մը վրայ և երբ ասոնք անպաշտպան գետին ինկան, մեռցուցին զանոնք անգթութեան ներքութիւններով: »

— Աթէնքէն հեռագրած են հոկտ. 31ին: «Կ.պօլսէն իրազեկ մասնաւոր աղբիւրէ առնուած տեղեկութիւններ նոր մանրամասնութիւններ կուտան Հայերի սխտեմական բնաջնջման վրայ որին ձեռնարկած են թիւրքիւխանութիւնները Գերմանների ներշնչմամբ: Անցած շաբաթ մի քանի հարիւր հայ կիներ և օրիորդներ իրիւ գերի ծախուեցան իսկիւտարի մօտակայ գիւղերին և նոյն իսկ Կ. Պօլսի մէջ: անոնցմէ շատերը ոտի-

կանութիւնը առեանդեց և բաշխեց թիւրք և գերման սպայներին և բարձր պաշտօնատարներին: Այրեբը խմբովին հրացանի բռնուեցան: Ռոտտիթօէն (Թէքիրտաղ) արտաքսուած բազմաթիւ հարիւրաւոր Հայեր լցուած էին բեռնանաւերի վրայ որ Շիրքէթի խայրիէ ընկերութեան երեք շողենաւեր քաշելով կը տանէին Հայտար վաշա: Ճանապարհին անոնցմէ շատեր անօթութեան և ծարաւէն մեռան: Ողջ մը նացածները, երբ նաւերը Հայտար փաշա հասան, արգիլուեցան դուրս ելնելէ: Իրիկուան դէմ փոթորիկ մ'եղաւ: Թիւրքերն այդ միջոցին կտրեցին բեռնանաւերը բռնող պառանները, որով բեռնանաւերը գնացին քարածայրերին: զարնուելով խորտակուեցան: Թիւրքերը հրացանի հարուածներով սպաննեցին այն Հայերը որոնք կը փորձէին լողալով ծովափը ելնել: »

ԲԱՂԷՇԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿՈՏՈՐԱՐԸ

Բաղէշի (Բիթլիսի) հայութիւնը սահմանազրուեցան օրերին իսկ ազատ շունչ մը չքաշելու: միշտ ենթակայ եղաւ մահմանական ամբոխի ճնշումներին:

Վերջերս ծեծող հայկական հարցը, եւրոպական քննարկի իրականացումը և բարեկարգութեան քննիչներ Հոֆի ու Վէստենի մէջոնց գալը մեծ ազդեցութիւն գործեցին Բաղէշի թիւրք ամբոխի և կառավարութեան շրջանում: Հայերի հանդէպ զրգուշման և ատելութիւնը ծայր աստիճանի կը հասնէին, և անոնք յարձար տաթի մը կը սպասէին քողով մը ծածկելու այդ բոլորը:

Թիւրքերի երազած բողձանքը իրականացաւ իր ժամանակին՝ համաերոպական ընդհանուր պատերազմի հրապարակ գալով: Թիւրքիան ինքզինքը անկախ յայտարարեց ու, սպասած բազէն հասած համարելով, նախապատրաստած զիւային ծրագիրը իրագործել սկսեց:

Գործի գլուխ կանգնած էր նահանգապետ Մուստաֆա խալիլը (Թիւրքիոյ ներքին գործոց այժմեան մինիստր թալատթալի փեսան է), որ իր ձեռք առած կրտսեր ու ազդեցիկ միջոցներով ասո օրւայ ընթացքին հաւաքեց հայ երիտասարդութիւնը՝ 20-45 տարեկաններ իրիւ գիւտարացուների ու Բաղէշէն հեռացնելով չէզոքացուց բոլորովին: Հրապարակի վրայ միացին միմիայն ծերունիներն ու պառաւները:

Նոյնպէս հաւաքեց հայերի ունեցած բոլոր ապրանքներն և ուտելիքը ու խրատուց սրբատեղիներն ու բնակարաններն ալ հիւանդանոցի, զօրանոցի ու ամբարի վերածեց:

Գրութիւնը անտանելի էր նոյնիսկ պատերազմի սկզբին:

Բայց ի՞նչ պէտք էր անել — պատկերազմ էր... Հայերը՝ առանց խռովելու կուտային ամեն ինչ որ ունէին ու կը ճարէին, առանց զգալու, որ լարուող մեքենան մի օր իրենց զիւին պիտի պայթի և տուժող կրկին իրենք պիտի լինեն:

Կեա այդ սովորականն էր:

Թիւրք կառավարութիւնը իր մի հրովարտակով Յիմստ (սրբազան պատերազմ) յայտարարեց՝ քրիստոնեաների դէմ: Հրովարտակով նաև ազատութիւն կը տրւէր մահմանական եղող բոլոր աքսորած, փա-

խնտական թիւրք ու քիւրդ սփառործներին ու աւազակներին, որոնք պիտի գային միանալու ճիհատին և կատարելու դուրանի սահմանած մուսուլմանական պարտականութիւնները:

Եւ մէկ-երկու շաբաթ ընթացքին հրապարակ լեցւեցան յայտնի շէյխեր, մուլաներ ու սփառործներ: Սկսեց արտաքայ կարգի մի եւ ու զեռ: Միջոցների մէջ ու հրապարակի վրայ պրոպագանդ ու ցոյցեր կատարուեցան յօգուտ ճիհատին ու պատերազմին: Ատելութիւնն ու զրգուշմը դէպի քրիստոնեաները և մանաւանդ դէպի զրացի հայերը ծայր աստիճանի կը հասնէին: Չինու՞մ էր մահմեդական ամբոխը ոտից մինչև գլուխ ստանց հասակի խորութեան: Կազմուեցին հրատակային — սպառազանքի խումբեր շէյխ անուան տակ, զեկաւարտութեամբ վերայիշեալ արիւնկալ շէյխերի, մուլաների ու աւազակապետների:

Քիւրդ ու թիւրք այդ առաջատակող խումբերը կառավարութեան ձեռքին լաւ դորձիք դարձան: Հայերին ճնշելու և իրենց զօրնային ծրագիրը իրագործելու: Նրանք սանձարձակօրէն թափեցան հայկական շէն գիւղերը և կը կատարէին ամեն տեսակ բարբարոսութիւններ:

Գեկուցներ և յունար ձմեռայն ամիսներին հալածանքն արդէն սկսել էր:

Քրդական մի խումբ, հարիւր հոգուց կազմած, Բաղէշի յայտնի թիւրքերի առաջնորդութեամբ պաշարեց Ալաթի Ուրտաի հայ գիւղը և նենգաբար ձերբակալեց նոյն գիւղացի փառապետ Կարապետին ու իր մէկ քանի ընկերին, պատրաստելով որ իրը թէ իրենց նոյն գիւղի մէջէն անցած ժամանակ արդէնք են հանդիսացեր, Կարապետին ու ընկերներին ծեծի ու հայհոյանքի տակ, պիտի բռնաբերեն, ձեռքերը կապած, քաղաք փոխադրեցին ու բանտարկեցին:

Նոյնպէս մի ուրիշ խումբ, 300 հոգի հրաձգեցիկ կազմած, շէյխ Զէյնէդդինի թոռան, խումբացի Պարսոյի և Մահմատ Լմինի առաջնորդութեամբ, յարձակեց Կարապետ Կառապետի հայկական տաս շէն գիւղերի վրայ և անխնայ կոտորել ըսկսեց: Տեղացի մի բուռ աղամարդիկ ինքնապաշտպանութեան դիմեցին, բայց խմբապետ Կառապետի նոյն կուռած սպանելը և քիւրդ խումբանի օր բոտ օրէ ուժեղանալը՝ ստիպեցին հայ մարտիկներին թողնել իրենց անտառի զիւրքերը և քաշուլ Վանի շրջանը: Քիւրդ խումբանը սանձարձակօրէն կողոպտեց ու վառեց հայկական շէն տները:

Թիւրք կառավարութիւնն այդ բոլորը կընէր Բաղէշի շրջանին մէջ ու կը ծածկէր օտարների աչքից:

Ստուռի մէջ իրը թէ սպանել էին երկու ոտականներ, թիւրք կառավարութիւնը այդ պատրաստով ձերբակալեց ու Բաղէշ փոխադրեց Տաւրիկի վեց հայ աղամարդի և մի քանի օր բանտարկելուց յետոյ՝ հրապարակի վրայ թիւրք ու քիւրդ խումբանի անարգանքները և ճնշումները երիտասարդներին ալ կախաղանի բարձրացուց:

Հայերը շարել էին, շղիտէին թէ ինչ կերպ վերաբերեն, որ թիւրք կառավարութեան դուր գան և այդ հալածանքն ու ճնշումները քիչ դադրեն: Աշխատանքը արդէն այնքան ծանրացել էր, որ տանել անկարելի էր: Քաղաքին մէջ զինուորական ծառայութիւնից դուրս եղած հայերին ալ հաւաքեցին ու իրիւ բանտարկելու ենթարկեցին շատ ծանր աշխատանքի:

Չմեռայ այդ ձիւն ու բուքին, քաղաքացի փափուկ սպորդ մարդը, 3-4 փութ զինուորական պաշար չափած՝ 70-100 վերստ ճանապարհ կտրելով կը հասցնէր Մուշ ու խնուս, կրկին կը վերադառնար ու նորը կը տանէր: Կրած ծանր աշխատանքի հետ ծանր էր նոյնպէս քաշել թիւրք ոտականների ծեծն ու անարգանքը: Յայտնի է,

որ քանի՜ն անասաւորէին մեռան, քանի՜ն քանդաւորացի եղան. տեղացի վարժապետ խաչիկը նոյնպէս ինքզինքը չուանով խեղ-
զամա՛հ ըրաւ ու ազատեցաւ:
Էլ ո՞ր մէկը բռնի կամ գրեւ. հայերի տատապանքն ու հաշտանքը ծայր աստի-
ճանի աննկարագրելի ու անասանելի էր:
Ու դեռ կը սպանւէին նորերն ալ...
Վաղարշակ Օթիկեան
(Հորիզոն)

ՀԱՅԵՐԻ ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐԻՆ ԱՌՊՈՎ

Նիւ Եօրթէն հեռագրած են հոկտ. 20ին.

« Հայաստանի կոտորածներին վրայ անգլիական խորհրդարանին մէջ եղած փնտրանքները ճշմարիտ յուզում մը պատճառած են Միա-
ցեալ-Նահանգներին մէջ, Ժողովրդի ուշադրութիւնը մասնաւորապէս գրաւուած է Լորտ Պրայտի կողմէն և բողոքներէն. իր ձայնը մեծ հեղի-
նակութիւն ունի Ամերիկայի մէջ:

Լորտերի պալատին մէջ իր ըրած այն պատմութիւնը Տրապիզոնի քրիստոնեայ Հայերի կոտորածի մասին թէ 40.000 հոգի ջրահեղձ եղան մէկ կիսօրեայ ընթացքին մէջ, շատ մը մեկնութիւններ յառաջ բերած է ամերիկեան մամուլին մէջ:

Այս յայտարարութիւնները տպաւորութեան հակազդելու և թիւրքիան որաշտպանելու համար վաշինկթօնի դերման հիւպատոսը երեքս նշանակ մը հրատարակեց որի մէջ կը բաւականանայ յայտարարելով թէ « իր հիւպատոսարանի ստացած վաւերական և պաշտօնական տեղեկագիրներին համեմատ թիւրքերը ոչ մէկ վայրագութիւն չեն գործած:» Կոմս Պէրնետորֆը ոչ մէկ ապացոյց, ոչ մէկ փաստ չաւելցունեց իր այդ հաստատումին:

Կոմս Պէրնետորֆի նշանակը հաղիւ թէ հրատարակուած էր երբ զայրացկոտ բողոքներ և հերքումներ երեւացին մամուլին մէջ, Նիւ Եօրթի «Թայմզ»ի հետ ունեցած մէկ տեսակցութեան մէջ ամերիկացի փրօֆէսէօր Տիար Սամուէլ Թ. Տիւթթըն յայտարարեց թէ ինք կը բաւականանայ միայն ըսելով որ կերելի թէ Պերմանիայի հիւպատոսը ճիշդ տեղեկութիւններ չէ ստացած:»

ՍԻԻԻՍՅԻՆԵՐԻ ԿՈՉԸ ՀԱՅ ԱԶԳԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հարիւր նշանաւոր Սիւլիսցիները ստորագրութեամբ, որոնց գրէթէ ամէնքն ալ բրոֆէսէօրներ, եկեղեցականներ, դատական և վարչական պաշտօնեայներ և այլն են Սիւլիսի զանազան քաղաքներէն, ամբողջ աշխարհին ուղղուած և ֆրանսերէն լեզուով կոչ մը հրատարակուած է, որի հայերէն թարգմանութիւնը կը գնենք այստեղ:

« Միջդեռ պատերազմը կը գրաւէ Լեւոնյաի մեծ տէրութիւնների բոլոր ոյժերը և կը ցրուէ աշխարհի ուշադրութիւնը,

Թիւրքիան այնպիսի դէպքերի թատրոն դարձած է որ արսաւիւղ իւրեան մէջ կը գերազանցէ բոլոր ուրիշ տեղեր եղածները և նոյն իսկ միեւնոյն երկրի մէջ ամէն առաջ կատարուածները:

Թիւրքիւր կը դառնայ բոլորովին սխտեմական կերպով քնազնայ ընկրու վրայ ժողովուրդ մը, ՀԱՅԵՐԸ, այն որոշ մտադրութեամբ որ մի միայն խլամբ տիրէ թիւրք կայսրութեան մէջ:

Արդէն հարիւր հազարաւոր Հայեր կոտորուած են կամ խմբով ին արտաքսուած իրենց քաղաքներէն եւ գիւղերէն, փոխադրուած անասաւոր տեղեր Միջագետքի եւ ուրիշ երկրամասերի մէջ ուր թշուառութեամբ կը մեռնին: Իրենցմէ շատ շատեր, մասնաւոր կիներ եւ տղայներ, ստիպուած են խլամբ դառնալ:

Այս եղելութիւնները արագացուած են ակնաստես, անկողմնակալ եւ իրենց բընաւորութեամբն ու դիրքովը պատկառելի վկայների հաստատութեամբը:

Ստորագրեալներս, Սիւլիսի ժողովրդին կոչ ընելով մէկտեղ որ թիւրքապէս օգնութեան հասնին թշուառ հայ ժողովրդի մնացորդին, նաեւ ամբողջ աշխարհի ուշադրութիւնը կը կրաւրենք այս եղելութիւնների վրայ եւ կոչ կընենք ամէն երկրների հանրային կարծիքին որ դեռ ողջ մնացած Հայերի պաշտպանութեան անցապաղ ծեռնարկին անմը-որոնք կարող են ազդեցութիւն մը գործել Կազմի մէջ:

ՍՈՒԵՏԻՈՅ ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒՆ ՆՊԱՍՏԻ ԵՒ ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՅՈՒՅԱԿ

Նախանշուածամբ « Մարտէլի Հայ Երիտասարդաց Միութեան »

« Մարտէլի Հայ Երիտասարդաց Միութիւն »ը Սուեաիոյ հերոսներուն համար իբրեւ յարգանքի արտայայտութիւն մը իր բացած առժամանակեայ հանգանակութիւնը Մարտէլի մէջ վերջացուցած ըլլալով այսօր իր համարատուութիւնը կը ներկայացնէ ընդհանրութեան և իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ ամէն անհայ որ ջանացին Նիւթապէս թէ բարոյապէս իրենց աջակցութիւնը նուիրել գործին, միեւնոյն ժամանակ յուսարով թէ ամէն Հայ նոյն ոգիով և առաւել եռանդով պիտի մասնակցի իր իրաւունքի Հայ կամաւորներուն համար « Հ. Ե. Միութեան » բացած ամսալճարներու ցանկին:

Զուտ զբաւ ըլլալով 450 ֆրանկ փոստայինմանաւաքարտով զրկուեցաւ Եգիպտոսի առաջնորդ Կեր. Թոր. զոմ եպ. Դուշակեանին իր նպատակին գործածուելու համար. իսկ հագուածեղէնները, երկու խոշոր հակեր ըլլալով, « Մէսաթըրի Մարիգիւմ » նաւային ընկերութիւնը ֆրանսական ասպետականութեամբ յանձն առած է ձրիապէս հասցնել փոր. Սաիա իր նպատակին:

Այս առթիւ աւելորդ չըլլար յիշել թէ Բարիկի մէջ ևս Պր. Լեան համարածութեան ջանքերով կազմուած է կանանց կոմիտէ մը նոյն նըպատակով հագուածեղէններ հաւաքելու համար, և հաւաքուածները պարբերաբար կը զրկուին « Հ. Ե. Միութեան » և իրենց տեղը հասցնելու համար:

Հազուստով նպաստող ընտանիքները
Փորթուգալեան, 11 կտոր, 1 զլտարկ:
Եփրեմեան, 6 կտոր: Նիկողոսեան, 6: Շահ-
լամեան, 9 կտոր, 1 զլտարկ: Զպուքեան, 10:
Խաչապետի կին մը, 5: Վահուհի, 14 կտոր, 1 զլտարկ, 4 կտոր անաս: Քալթան-
ճեան, 27 կտոր, 3 զոյգ կոշիկ, 2 զոյգ
զուլպայ, 1 վերմակ: Պէտրիկեան, 17 կտոր, 12 զոյգ զուլպայ: Մարիմեան, 7 կտոր, 4 զոյգ կոշիկ, 3 զոյգ զուլպայ, 7 մէզր նոր ֆլանէլ: Սիրունեան, 3: Մի-
խայէ Աւանիսի, 11 կտոր, 2 զոյգ կոշիկ: Շալեան 26: Զրէսիկեան, 16 կտոր, 5 զոյգ զուլպայ: Հայրամեանց 4 կտոր, 1 զոյգ կոշիկ: Կարապետեան, 12 կտոր, 1 զլտարկ, 5 զոյգ զուլպայ: Օր. Լիւնի, 4 կտոր: Կիւմուշեան, 6: Ղազարեան, 7: Թէքեան, 19 կտոր, 3 զլտարկ: Զէչեան, 14 կտոր, 13 զոյգ զուլպայ: Սահաթեան-
ներ, 58 կտոր, 2 զլտարկ, 6 զոյգ կոշիկ, 4 զոյգ զուլպայ, 2 կտորեա, 4 կտոր անաս: Սեւեան 8, 4 կտոր, 2 զոյգ կոշիկ, Բէօսէեան, 30 կտոր, 8 զլտարկ: Նեփ-
կեան, 10: Տիար Մ. Աստատուքեան, 5 կտոր, 6 զոյգ զուլպայ: Կիւլպէնկեան, 13 կտոր, 4 զոյգ կոշիկ:
Համագումար 344 կտոր, 17 զլտարկ, 22 զոյգ կոշիկ, 50 զոյգ զուլպայ:

Գրամով նպաստողներ

Գր. Հայրամեանց եւ ուրիշ 50ական ֆրանկ: Մկրտիչ Տէր Ամանասեան 40 ֆր.: Ղազար Զպուքեան եւ Պետիկեան 20ա-
կան ֆր.: Յովնանէս Սահաթեան եւ ուրիշ 15ական: Տիկին Ազիւն Մ. Տէր Ամանասեան, 8: Պալմայեան, Մ. Մուսթաֆեան, Տօնիկեան, Միքիւն Թէքեան, Մըշէ Ասլանիսի, Պ. Սողոմոնեան, Ս. Հ. Կիւմիշեան եւ Կ. Մուսթաֆեան, 10ական: Փանոսեան, 7: Հայրմի մը, Բիւրի, Գուլումեան, Թօսունեան, Մրտիկեան, Սահակ Պաղքեան, Մկրտիչ Աստատուքեան, Վ. Վ. Բիւրի Սրապեան, 8: Սէլեան, Գ. Փամթուրեան, Խարսէլ Յովակիմեան, Գարեգին Քոլիքեան, Շամիմեան, 8: Կ. Զ., Հայկ Ճէրրամեան, Ս. Մուսթաֆեան, Վահան Միտաքեան, Կարաշապեան, Բէօսէեան, Կ. Սէլեան եւ ուրիշ 5ական: Յովորեան, 4: Պ. Զամարեան, Մանուկ եւ Ոմն Յակոբ: Վաւր Մարտիրոսեան եւ Հայ մը 2 1/2ական: Էրէշվորու, Հայ մը, Արամ Մանուկեան, Եղբարք Անանիկեան, Օր. Աղբիւն Տէր Ամանասեան, Կարապետ, Խ. Զ., Հայկ Տ. Յարութիւնեան, Սիւլիս Թամեան, Համբարձում Յակոբեան, Սրապ Տիմիշեան եւ ուրիշ 2ա-
կան: Ոմն 1 1/2: Տիկին Եփրեմեան, Ոմն, Գրիգոր Ճէլալեան, Ոմն, Գ. Ղեւոնդեան, Ոմն, 8: Կատարիմեան եւ Մկրտիչ Արաքելեան 1ական ֆր.:
Համագումար ֆր. 468,50

Թախը հակերու պատրաստութեան	6,15	
Թախը թուղցիկներու	3,50	
» փոխադրութեան	1,50	
» մանտա-փոստի	2,35	
» հակերու փոխադրութեան եւայլն	5	
	18,50	18,50
		450,

Մարտէլի, 29 հոկտ. 1915
Ի դիմաց վարչութեան
« Հայ Երիտասարդաց Միութեան »
Ատենապետ
Արշակ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Վ. Ատենադպրի
Գաւնիկ ՏԻՍՐՊԷՔԻՐԵԱՆ

Ա Չ Դ

Գ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ հազուստի վաճառատունը փոխադրուած է Ռեփուկալիք փողոց N° 92, « A la Source », Maison de confections, Bonneterie, Chemiserie pour hommes, femmes et enfants.

Թիւրքականութիւններ պէտք է ուղղել K. Hovnanian, 92, rue de la Republique, Marseille հասցէին:

ՇՓՈԹՈՒԹԻՆՆԵՐԻ ՏԵՂԻ ՉՏՐՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս արդէն յայտնի է, Կովկասի Հայ կամաւորներուն նպաստող կոմիտէն որ « Արմէնիա »-ի 1 տարեշրջանի 2-րդ թուին մէջ (1914 զեկտեմբեր 16 իր կազմութիւնը յայտարարելով կոչ մ'ուղղած էր Հայ ժողովրդին և 7 ամիս պաշտօնավարելով 7.091 ֆրանկ և 30 տանգիւմ հանգանակած էր իր վերջնական ամբողջ հաշիւներ Արմէնիայի 1 տարեշրջանի 52-րդ թուին մէջ (1915 յուլիս 28) ընդհանրութեան ներկայացնելով, միանգամայն ծանուցած էր իր լուծուած ինկիւր և իր հաւաքած դրամներ իր նպատակին հասուցած՝ այսինքն կամաւորների գործը զեկաւարդ թիֆլիսի Հայկ. Կենտրոնական թիֆլիսի զրկած լինելը:

Այնուհետեւ Մարտէլի մէջ կազմուած Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը իր սրտին մօտիկ բնորոշելով կովկասի Հայ կամաւորներին նպաստելու գործը, որոշում տուած է աշխատելու ստոր համար ալ և արտառուշ կոչ մը հրատարակելով Արմէնիայի ներկայ տարեշրջանի 6րդ թուին մէջ, ձեռնարկած է կովկասի Հայ կամաւորներին նպաստելու համար ամսալճարներով և այլ յորմար տեսնուած միջոցներով դրամ հանգանակել որ պիտի զրկէ թիֆլիս « Հայկ. Կենտրոնական Ազգային Բիւրօ »-ին:

Այդ ձեռնարկէն յետոյ, ուրիշ կամիտէ մ'ալ կազմուել է որ « Կովկասի Հայ կամաւորներուն նպաստող կոմիտէ » անունը իր վրայ առնելով, այս ալ սկսել է հանգանակութիւններ ընել: Այս նորակազմ կոմիտէի անունի նոյնութեան պատճառով, նաև իրենց կնիքի վրայ 1914.1915 թուականները միանգամայն դրուած լինելով, կարծողներ կան եղեր որ այս կոմիտէն շարունակութիւնը կամ վերակազմութիւնն է այն կոմիտէին որ իր կազմութիւն յայտարարած էր Արմէնիայի 1914 զեկտեմբեր 16 թուին մէջ:

Ուստի չիփթութիւնների տեղի չտրուելու համար, հարկ կը համարինք յայտարարել թէ իր կազմութիւն Արմէնիայի մէջ ծանուցուած այն կոմիտէն որ լուծուած է այժմ, ոչ մի կապակցութիւն և յարաբերութիւն չէ ունեցած և չունի այս նորակազմ համանուն կոմիտէի հետ և հետևապէս՝ գործակցութեան ու պատասխանատուութեան ոչ մի բաժին:

Տիար խմբագրական Արմենիայի.

Ձեր պատանակած լրագրիկն երեկի թուրք մէջ կարգադրեալ զազու-
թիս լնդհ. ժողովոյ Ատենայեան
Տիար Մ. Թէքէեանի մի հերքումը
որով կը յաւատարմէ թէ ինքը իր-
բն Ատենայեան լնդհ. ժողովոյ եր-
բէք հաստատած չէ նախորդ հոկտե-
մ. Եղիշէ Գալլընճեանի գէտ մի նոր
եւ ծանրագոյն ամբաստանութիւնը, ինչ-
պէս Եւրոպիոյ Հայոց Առաջնորդը ին-
չած է Ձեր նախորդ թերթին մէջ
հրատարակած պաշտօնագրին մէջ և
կը յատկաւ «կը ինչդրեմ այն հեր-
քումս հիւրընկալել Ձեր յառաջի-
կայ թուին մէջ, մինչև որ սոյնպիսի
անհիմն տեղեկութեանց հեղինակն
ճանչնամ»:

Տիար Մ. Թէքէեան պէտք չու-
նէր հետևեալը փնտելու այդ տեղե-
կութեանց հեղինակը, քանի որ
քաջ գիտէր թէ ծանօթ ամբաստա-
նութեանց քննութեան արդիւնքը և
այս մասին լնդհ. ժողովոյ տուած
որոշումը Հոգաբարձութեան կողմէն
միայն տեղեկագրուած էր Առաջ-
նորդ Արքայանին, ինչ որ կապա-
ցանէ իրեն առ մեզ ուղղած հոկտ.
23 թիւ նամակը:

Մեզ անծանօթ են այն շարժա-
ռիթները որոնք այսօր հերքել կու-
տան լնդհ. ժողովոյ Ատենայեանի
դոյութիւնը ամբաստանութեան մը որ
մարմին առած է իր իսկ համագոր-
ծակցութեամբը, երբ բարեհաճե-
ցաւ, մեր առաջարկին վրայ՝ Դիւա-
նիս ընկերանալու, ու Hotel Cecil եր-
թալով լսել ամբաստանութիւնը, ամ-
բաստանեալին երես առ երես, նոյն
պանդոկին տիրուհիէն և ստոր օդ-
նական աշխատատեղէն մէջ:

Եթէ ամբաստանութիւնը դոյու-
թիւն չունէր, ինչպէս կըլլայ որ
դոյութեան լնդհ. ժողով գումարելու՝
իր դիւանին հրաւիրագրերը կը
կրէին իրիւր օրակարգ, հին ամբաս-
տանութեան տեղեկագրին ընթեր-
ցումին հետ նաեւ «նոր ամբաստա-
նութեան» մասին խորհրդակցու-
թիւն և բաները, հետեւեալը անոր
դոյութիւնը ինչորոշ առարկայ ընկը
անհնարին կը դառնայ այլ եւս: Իսկ
Եթէ Տիար Ատենայեանը հերքում
գրելու իր աճապարանքին մէջ ամ-
բաստանութիւն բառը չիւրթած է
յանցապարտութիւն բառին հետ, ըսել
ուզելով թէ քահանային վրայ ծան-
րացող մեղադրանքը, իր ներկա-
յութեանը կատարուած քննու-
թեամբ տարացուած չէ և կամ
իր գործածած բառերով «ինքը
հաստատած չէ», ստոր այ կը պա-
տաստանեմ թէ քննութեան հե-
տեանքով մեր կրած տպաւորու-
թիւնք տարբեր եղած չեն իրենց
և բնական կը յայտարարէր մեզի թէ
քահանայն այդ յանցանքը գործած է
հարկաւ ըսելով հաստատանութեան
Արդ ինչպէս կարելի է այսօր հաշ-

տեցնել իր պաշտօնական հերքումը,
այն օրուան իր խղճի ձայնին հետ:
Հոգաբարձութեան դիւանը մինակը
չէ բարեբաղդարար իր այդ տպա-
ւորութեանը դիտակ. կան ուրիշներ
աւելորդ ըսած է, անհրաժեշտով գործ-
ւած յանցանքին, թէ «եղբար թիւնը
անժխտելի է»:

Այս պարագայները պէտք չէ թող
տային լնդհ. ժողովոյ Տիար Ա-
տենայեանին, «անհիմն տեղեկու-
թիւններու» մակդիրը գործածել
Հոգաբարձութեան պաշտօնական
տեղեկագրին նկատմամբ, և այդու-
հասարակութեան ալ կարծեցնելու:
Վին թէ Եւրոպիոյ Հայոց Առաջնոր-
դը կրնար «անհիմն տեղեկութիւն-
ներու» վրայ պաշտօնական այնպի-
սի ծանրակշիռ որոշումներ տալ, ինչ-
պիսին է Տէր Եղիշէ Գալլընճեանի
իր թեմին մէջ քահանայադործութե-
նէ դադարեցնելու վճիռը:

Ներկայս առիթ կուտայ մեզ հը-
ր սպասակաւ դուրս գնել այս գոր-
ծին առթիւ Հոգաբարձութեան
պատասխանատուութիւնը, լնդհ.
ժողովը դոյութեան տեղի ունեցած ըլ-
լալուն պատճառաւ մեզ արդիւնած
է ինչդրելն էութիւնը հրապարակել,
սակայն մեր վերապահութիւնները
այս մասին ըրած ենք արդէն լնդհ.
ժողովոյ մէջ, որ գործը օրինաու-
րապէս չհետապնդելու պատասխա-
նատուութիւնը ինքը ստանձնած է
այն նկատառութեամբ թէ ազգին
այս ճղնամտային վայրկեանները
մէջ, հայ քահանայի մը գործած
պատմական դատարանի միջամը-
տութիւնը հրաւիրող յանցանք մը
հրապարակելը զայնակղիւն է յաշ-
տարներու և անպատուարներ թէ
դադարութիւն և թէ Հայ պատուին:

Հաճեցէք բնորոշել Տիար խմբա-
գրական, մեր անկեղծ յարգանաց
հաւատարմութիւնը:

Ի դիմաց Հոգաբարձութեան
Ատենայեան
Յովն. ՍԱՀԱԹՅԱՆ
Ատենայալիք
Յակոբ Գ. ՉԷՉԷԱՆ

ՅՐԱՆՍԱԻ
ՆՈՐ ՆԱԽԱՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արտաքին գործերի նախարար Տ.
Տէրաթէի հրամարէն յետոյ, յարմար
տեւանեցաւ որ վիճիմանի նախա-
րարութիւնը խմբովին հրամարական
առաջ նոր նախարարութիւնը կազմ-
եցաւ հետեւեալ կերպով, որի մէջ
մասն մի քանի ծերանի նախկին
նախարարականներ, նոյնպէս և նա-
խարար եղաւ պաշտօնադրական կու-
տակցութեան փաղան անդամներէ
մին, Տ. Տրէի Գոշէն, որով Յրանա-
յիներն ուղեկին նոր տպագրոյց մ'ալ
տեղեկեց թէ իրենց ազգային պաշ-
տանութեան համար ամէն կուտակ-
ցութիւններն ալ համեմալ են:

Տիարներ Արիստիդ Պրիւն, վար-
չապետ և արտաքին գործերի նա-
խարար,

Տը ՅՐԷՍՏԻՆԷ, Լէոն ՊՈՒՐԺՈՒՍ,
Էմիլ ԳՈՒՐՊ, Ժիւլ ԿԷՏ, Տրի ԳՈՇԷՆ,
անպաշտօն պետական նախարարներ,
Բրիւ ԳԻՎԻՍԷՆ, Գեր. վարչապետ և
դատական նախարար,
Զօրավար ԿԱԼԷՆԷՆ, պատերազ-
մական,
Ծովակալ ԼԱՔԱՉ, ծովային,
ԿԱԼԷՆԷՆ, ներքին,
ԲԻՊՈՒՆ, երկամտական,
Ժ. ՄԷԼԻՆ, երկրագործական,
ՍԱՆՊՈՒ, հանրային շինութիւնների,
ԳԼԷՄԱՆԳԷԼ, առևտրական,
ՏՈՒՄԷՐԿ, գաղթային,
ԲԷՆԷԼԷՎԷ, կրթական, ինչպէս և
ազգային պաշտպանութեան վերա-
բերեալ գիտերի,
ԿԷԼԷՆ, աշխատանքի:
Արտաքին գործերի նախարարու-
թեան ընդհանուր քարտուղար Նը-
շանակուած է Տ. Ժիւլ ԳՈՒՐՊՈՒՆ, որ
ասկէ առաջ Պէրլինի Ֆրանսական
դեսպանն էր:

ՆԱԽԱՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԼԵ ՊԱՐԵՍ. Պ. Եղբ. — 50
Ֆրանկը «Ազգային Շահերու պաշտ-
պանութեան Յանձնաժողով»-ին տըր-
ւած լինելը վաղուց արդէն գրուած
է Սէդիֆի, Հասցէն փոխելու համար
պէտք է հին հասցէով գրկուած գո-
տիին վրայ փոփոխութիւնը նշանա-
կել և մեզ գրկել. նաեւ Սէդիֆէն
պէտք էր իմացունէին որ իրենց
գրկուած թերթը ձեզ գրկենք այսու-
հետեւ:

ՎՐԻՊԱԿ

Արմենիայի վերջին թերթի «Ծա-
խու Գերքեր»-ի ծանուցումին մէջ
«(Գանձարեան) Բաղդիք Գաղ իրեն-
Հայրենի-Տաճկերեն»-ի լաթակազմին
գլխը որ գրուած է 8 ֆր. և 30
սնդմ. Մարտի 28 մէջ, պէտք է լինի
10 ֆրանկ. իսկ Մարտի 28-ը գուրս՝
ծանապարհածախքով մէկտեղ 11 ֆր.
և 20 սնդիմ (յանձնարարուած —
recommandé ծրարով 11 ֆր. և 50 սնդմ.):

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ
ԾԱԽՈՒ ԳԵՐԳԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախ-
կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ
գրքերը, որոնց արժեքները նշանակուած
են իրենց առջեւ:
Մարտի 28-ը գուրս գրկելու ծանապար-
հածախքը գնողին վրայ է. ուստի հաշ-
ի դիւրութեան համար կը նշանակենք թէ
Մարտի 28-ը մէջ ծախուելու գիները և թէ
փաստով ուրիշ քաղաք գրկուելու գիները:
(Այս վերջինները փակագծի մէջ գրուած
ներն են): Արժեքը կանխիկ շտապ-
ւած գրքը չըրկուիր: Արձանագրուած (re-
commandé-registered) ծրարով ստանալ
ուղղութիւնը պէտք է 25 սնդիմ առել զըր-
կեն խրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քի-
լոէն առել պէտք չէ կռէ:

Հ. Ա. Գալուսթեան, ՆՈՐ ԸՆԹԵՐԾԷԼ
ԸՆ Նախնական և երկրորդական
գործոց համար ՅՐԷՍՏԻՆԷ Մ. Մ. Ն

Ա. Վենետիկ 1913 (Ընտրի հաստատ.)
նոր պարունակող պատկերազարդ
գիրք մ'ը ընթերցանութեան համար)
Գին 1.20 (1.40):

Նոյն Մաս Բ. (ՊԵՐԵՍ Ն «Նոր
Ընթերցարան»-ի առ Բ. մասը 320
երեսներէ բաղկացած ստուար հատոր
մ'է որ կը պարունակէ գտնադան
գրագէտների գրել արդիւնքներէն
ընտրի հաստատներ ընթերցանու-
թեան համար, ստանալու կամ ար-
ձակ, և զարգարուած է բազմաթիւ
գեղատիպ պատկերներով, սմանք գու-
նաւոր, շտապեմ ալ կը ներկայացունեն
հայկական գէտեր և հետաքրքրաշարժ
տեսարաններ: Այս միայն գալուցա-
կանների համար ընտրի ընթերցարան
մ'է, այլ և գրական ճաշակ ունեցող
ամէն անձի ընթերցման յանձնարարելի):
Գին 2.35 և 2.70)

Տիգրան Զեօկիւրեան. ՎԱՆՔԸ (վար-
դապետի մը օրագիրը): Տպագր. Օ. Ար-
գուման: Գին 10 զրուշ (2 1/2 ֆր.): Սաա-
նալու համար գիմէլ Մարտի 28 Արմենիայի
խմբագրութեան

(Տ. Զեօկիւրեան այս գրքով ոչ միայն
երկատարող կուտարանի մը իր ձեռագիր
պատկերը կը ներկայացունէ, այլ և հոն
գեղարուեստի վերաբերեալ և այլ հետա-
քրքրաշարժ նիւթեր կը շոյափոխեն: Հե-
ղինակը լաւ գնած և ուսումնասիրած է
ընթերցան գեղեցկութիւնները, բանական
տեսարանների կենդանի գոյներով նկա-
րագրութիւնները տեղ տեղ վերին ստա-
նանի հիմնալի են որ գրագէտին հետադ-
առող մտքի ու երևակայութեան բարձրու-
թիւնը ցոյց կուտան: Գրքու ոճն ալ լաւ
է, ընտրի հայերէնով և կարճ ու ամփոփ
նախադասութիւններով:

Խորհուրդ կուտանք մեր ընթերցողներին
կարդալ այս գրքը որ գրագիտական ձա-
շակ ունեցողներին գրական վայելք մը ըմ-
բոյնել տալէ դաս՝ ամէն ընթերցողներին
ալ որոճալու նիւթեր կուտայ ինչ ինչ խըն-
դիւնների վրայ:

Հ. Սամակ Տէր-Մովսէսեան. — ՔԸՆ-
ՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ. ՍԳԻՂ-
րէն մինչև մեր օրերը: 4 ֆր. 60 (5.20):
(694 էջերէ բաղկացած ստուար հատոր
մ'է այս, հետքիւնների վերաբերեալ բազ-
մաթիւ նկարներով, ստուգուած թը-
ւականներով, Հայրենասիրական քաղցր
լուծ մը կը փշէ գրքին առաջին էջին մին-
չև վերջինը: Ընթերցողը հոն կը հան-
դիպի նախկին հայ թագաւորների նիս-
տակացին և զգեստաւորումին վերաբե-
րեալ հետաքրքիր տեղեկութիւնների, ինչ-
պէս հայ ժողովրդի նկարագրի և քաղա-
քակրթութեան մասին կարեւոր ծանօթու-
թիւնների, հաստատուած պատմական հե-
մերի վրայ):

Haic & Belus: A National Dram.
composed by M. J. Zorab. Calcutta.
1895. Գին 2.40 (2.50):

SETH. J. M. MESROVP History of
the Armenians in India (from the
earliest times of the present day)
5 fr. (5. 50)

ՏՆՕՐԷՆ — ՄԵՐԱԳԻՒ
Մ ՓՈԽՊՈԽ ԳԱԼԵԱՆ
ՄԱՐՍԷԼԷ
Հայերէն Տպագր. Մ. Փոքրազախեանի
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi